

به نام خدا

کارگروه راهبردی مدیریت جنگل‌های هیرکانی (طرح استراحت جنگل و طرح جایگزین)

شماره جلسه: ۷	تاریخ جلسه:	موضوع جلسه: ارائه مهمترین علل توقف اجرای طرح‌های جنگلداری و سناریوهای طرح جایگزین مدیریت جنگل‌های شمال توسط آقای دکتر اشرفی پور
---------------	-------------	---

حاضرین: آقایان دکتر عادل جلیلی، دکتر خسرو ثاقب‌طالبی، دکتر احمد رحمانی، دکتر وحید اعتماد، دکتر مصطفی جعفری، دکتر مهدی پورهاشمی، دکتر رسول اشرفی پور، دکتر رضا اخوان، مهندس مجید حسنی، دکتر هادی کیادلیری، دکتر مهدی زهدی، مهندس شاهرخ جباری ارفعی و دکتر محمود بیات

غایبین: سرکار خانم دکتر فاطمه سفیدکن، مهندس کاظم نصرتی، دکتر رامین رحمانی،

جلسه با مرور موارد و مباحث مطرح شده در جلسات قبلی کارگروه مدیریت جنگل‌های هیرکانی توسط آقای دکتر ثاقب‌طالبی شروع شد. ایشان خلاصه‌ای از اهداف کارگروه و مباحث اصلی مطرح شده در جلسات قبلی را بیان کردند. همچنین به دلایل تاخیر در برگزاری جلسه هفتم که ناشی از کرونا بود اشاره کردند.

در ادامه موضوع اصلی جلسه که ارایه آقای دکتر اشرفی پور با عنوان مهمترین علل توقف اجرای طرح‌های جنگلداری و سناریوهای طرح جایگزین مدیریت جنگل‌های شمال بود آغاز شد.

ایشان در ابتدا ضمن ارائه آمار و ارقامی از سطح جنگل‌های شمال، تعداد طرح‌های اجرا شده و سطح جنگل‌های دارای طرح در سال ۱۳۹۲، به اشتغال ۴۷۵۶۱ نفر به صورت مستقیم و غیرمستقیم در جنگل و صنایع وابسته به تولید چوب اشاره داشتند. در ادامه دلایل اصلی توقف طرح‌های جنگلداری از جمله موارد زیر تشریح شد:

- ✓ ناکارآمدی ساختار مدیریت منابع طبیعی کشور
- ✓ رشد و فضای فعالیت تشکل‌های عمومی محیط‌زیستی
- ✓ خلاء بنیادها و انجمن‌های تخصصی جنگل‌های شمال
- ✓ ضعف ساختار حفاظت و نظارت
- ✓ غیر همسویی پروژه‌های پژوهشی و تحقیقاتی با مسائل روز منابع طبیعی
- ✓ خلاء کارشناسان و مدیران متخصص و توانمند

ایشان در ادامه فرمودند، در دهه ۸۰، بی توجهی نسبت به بهبود کیفیت تهیه و اجرای طرح‌های جنگلداری (استاندارد سازی جنگل‌شناسی همگام با طبیعت)، ممیزی مجریان طرح‌های جنگلداری، تقویت ساختار و برنامه نظارت طرح‌های جنگلداری و در نهایت پرورش نیروی متخصص باعث بروز مشکلات زیادی در مدیریت جنگلهای هیرکانی شده است، و همه این دلایل در نهایت باعث اقدام انتزاعی به کاهش ناگهانی میزان امکان برداشت طرح‌های جنگلداری ناشی از فشار اجتماعی به بهانه " تعدیل اکولوژیک گردید.

همچنین این نکته مهم را یادآور شدند که بی توجهی به نشریه ۳۰۵ سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور که در این نشریه به موارد زیر اشاره شده بود باعث خسارت و آسیب در اجرای طرح‌های جنگلداری شده بود.

۱- شرح خدمات تهیه طرح‌های جنگلداری

۲- مهمترین معیارها و شاخص‌های پایداری جنگل در آن قابل رصد بود.

۳- از اجماع کارشناسی برخوردار بود.

ایشان در ادامه به قانون برنامه ششم اشاره کردند که اگرچه شروع ممنوعیت بهره‌برداری چوبی از درختان جنگلی از ابتدای سال چهارم برنامه (۱۳۹۹) تعیین گردید ولی وزیر محترم وقت جهاد کشاورزی طی بخشنامه شماره ۶۰۰۴/۰۲۰ مورخ ۱۳۹۶/۰۳/۱۶ توقف کامل بهره‌برداری چوبی از جنگل‌های کشور را به این سازمان ابلاغ نمود، به طوری که بر این اساس کلیه قراردادهای طرح‌های جنگلداری از نیمه دوم سال ۱۳۹۶ فسخ گردید. از ابتدای سال ۱۳۹۷ هیچ نوع بهره‌برداری چوبی از جنگل‌های شمال به عمل نیامد و این باعث مطرح شدن دو نکته بسیار مهم گردید: ۱- بحث تعیین تکلیف بیش از ۲۰۰۰ نیروی حفاظتی شاغل در طرح‌های جنگلداری ۲- مباحث مربوط به طرح جایگزین جنگل‌های شمال.

در ادامه به مهم‌ترین تبعات سه سال اول برنامه ششم پرداختند و به موارد مهم زیر اشاره کردند:

۱) عدم انجام به موقع ارزیابی فنی ریالی قرارداد طرح‌های جنگلداری خاتمه یافته و یا فسخ شده

۲) عدم ساماندهی و استفاده درست نیروهای حفاظتی برای حفاظت جنگل

۳) عقد قراردادهای صرفاً حفاظتی آنهم عموماً با شرکت‌های بهره‌بردار گذشته و عدم توجه به اقدامات فنی اجتناب ناپذیر جنگل

۴) تاخیر در پرداخت حقوق نیروهای حفاظتی، کاهش انگیزه‌های کاری و افزایش قاچاق چوب

۵) کاهش سطح جنگل‌کاری‌ها (احیاء و غنی‌سازی جنگل) با بی‌توجهی به تعهدات اجتناب ناپذیر فنی جنگل

۶) کاهش حضور کارشناسان بخش فنی در سطح عرصه‌های جنگلی

۷) عدم اقدام در خصوص پرورش توده‌های جوان جنگلی اعم از طبیعی و دست‌کاشت

۸) رها نمودن کلیه پایه‌های درختی افتاده و ریشه کن در سطح جنگل و ایجاد و تقویت بستر برای آفات و امراض و افزایش بروز حریق جنگل و قاچاق چوب

۹) پوسیدگی و از بین رفتن حجم قابل ملاحظه‌ای از درختان شکسته و افتاده و ریشه کن استحصال شده در کنار جاده‌های جنگلی

۱۰) بی توجهی به مرمت و نگهداری راهبری ۸ هزار کیلومتر جاده‌های جنگلی به‌عنوان شریان جنگل در امر گشت و مراقبت و سرمایه ملی، مسدود شدن زه کش‌ها، جوی‌های کناری و گذر یل جاده‌های جنگلی از آورده‌های رسوبی و بروز مخاطرات لغزش و رانش جاده‌ها و دیواره‌های جنگلی

۱۱) تخریب پایه‌های حصار سیمی قطعه‌های جنگلی و عدم بازسازی آنها

۱۲) بروز ناپایداری‌ها و افزایش سطح تهدیدات تخریب و تصرف به‌عرصه و اعیان جنگل

۱۳) عدم توجه به انتخاب مناطق جدید مستعد برای پارک‌های جنگلی

۱۴) توسعه ناکافی و نامناسب زراعت چوب و عدم برداشت زراعت چوب سنوات قبل

۱۵) در مجموع فقدان هر گونه برنامه حفاظتی - فنی مشخص و عملیاتی، در طی سه سال اول برنامه ششم توسعه

ایشان در ادامه به سناریوهای پیشنهادی برای طرح جایگزین پرداختند و سه سناریوی طرح جایگزین را مطرح کردند:

۱- تهیه و اجرای طرح‌های جامع و چندمنظوره در سطح حوضه آبخیز با هدف مدیریت مشارکتی و توجه به خدمات اکولوژیک اکوسیستم جنگل

۲- بازگشت به مصوبه سال ۱۳۸۲ صیانت جنگل با هدف اصلاح فرایند تهیه و واگذاری طرح، ممیزی مجریان و تقویت ساختار نظارت

۳- حفاظت محض، الگوی پارک ملی یا ذخیره گاه جنگلی

و در نهایت این سه سناریو را شرح و توضیح دادند.

پس از پایان گزارش آقای دکتر اشرفی پور، بقیه اعضا کارگروه نیز در ارتباط با موضوع جلسه و مواردی مانند دلایل اصلی طرح تنفس، اجرای طرح حفاظتی با امکانات موجود، ضرورت حفظ طرح جنگلداری، توجه به خود جنگل به‌عنوان واحد کار نه حوضه آبخیز، اظهارنظر کردند.

دکتر کیادلیری:

هیچ کدام از دلایل مطرح شده در ارایه آقای اشرفی پور دلایل طرح تنفس جنگل نبوده است. دلایل فنی باید بیان شود. طرحهای جنگلداری بر اساس تولید مستمر چوب بیان بنا شده بودند. این نگاه باید تغییر می کرد، جاده سازی در گذشته فقط بر اساس تولید چوب بوده است.

دکتر اعتماد:

طرح تنفس نباید موجه جلوه داده شود. آن چیزی که الان وجود دارد باید حفظ شود. چرا بحث تنفس با تمام دلایل مثبت به اینجا رسیده است. جنگل حتما باید طرح جنگلداری داشته باشد. جنگل نیازمند برنامه ریزی و مدیریت به صورت موضعی است. نباید یک نسخه مدیریتی را بری کل جنگل به کار برد. تغییر اقلیم باید جدی در نظر گرفته شود.

دکتر اخوان:

طرح جنگلداری نباید تعطیل شود ولی بهره برداری باید متوقف شود. طرح تنفس باعث افزایش قاچاق چوب، خرابی جاده ها و غیره شده است. دولت باید پول به جنگل بدهد و طرحهای جنگلداری اجرا شوند.

دکتر جعفری:

مطالب ارایه شده توسط آقای دکتر اشرفی پور بسیار متنوع بود و نمی توان در یک جلسه به همه موارد پرداخت. بحث برداشت چوب به میزان ۶۰۰ هزار مترمکعب ایجاد شک و خطر می کند. سازمان جنگلها موضوع تنفس را رها کرده و تصمیمات درستی گرفته نشده است. آن چیزی که باید به آن پرداخته شود همان سابقه مدیریتی که وجود داشته است، باید آنها را تحلیل کرد نکات ضعف و قوت آنها بیان شوند. در طرحهای جنگلداری نباید به بالانس اقتصادی آن توجه کرد باید شاخص و معیارهای حفاظتی را تقویت کرد و نباید تخصص جنگل به حاشیه برود. باید مدیریت جنگل با تصمیم گیری صحیح انجام شود. باید یک جمع بندی از این جلسات به دولت و سازمان ارایه شود.

دکتر ثاقب طالبی:

نکات بسیار مهمی مطرح شد. همگی بر این نکته توافق داریم که باید هر گونه مدیریتی بر اساس طرح جنگلداری باشد. در ارتباط با جاده های جنگلی در گذشته تنها برای تولید چوب نبوده اند بلکه بسیاری از امور مراقبتی و پرورشی و جنگلکاری با استفاده از جاده های جنگلی انجام میشد و در شرایط فعلی می توان از آنها برای حفاظت نیز استفاده کرد. در ارتباط درختان باد افتاده تحقیقات نشان

می‌دهد به طور طبیعی ۵۴ مترمکعب خشکه دار وجود دارد. اول باید پتانسیل جنگل در غالب مدیریت بهره برداری از درختان خشکه دار تعیین شود بعد بهره برداری از آنها انجام شود. تاکید بر طرح جنگلداری مهمترین مسئله است. در درجه اول جنگل حفظ شود و بعد در جهت سود دهی حرکت شود.

دکتر جلیلی:

در پایان آقای دکتر جلیلی در جمع‌بندی تاکید نمودند که ما باید به یک اصل مهم و در نظر گرفتن مقیاس در بحث‌های خویش توجه کنیم. ما در ارتباط با جنگل به دو مقیاس باید توجه کنیم. ابتدا خود اکوسیستم که در اینجا بحث راهبردی در خود اکوسیستم جنگل‌های هیرکانی است و طرح‌های جنگلداری در اینجا جایگاهی ندارند و در مقیاس دوم طرح‌های جنگلداری که به عنوان پایه عملیات مدیریتی مطرح می‌باشند. مدیریت جامع حوضه آبخیز پرابهام و نامعلوم است و بیشتر براساس مدیریت آب و حق‌آبه‌ها استوار است. در این حوضه مسایل کشاورزی، شهر، روستا، مرتع و جنگل هم وجود دارد ولی ما متولی فقط مدیریت جنگل هستیم. در مدیریت اکوسیستمی ما نیاز به طرح نیمه تفصیلی داریم، یکپارچگی جنگل باید حفظ شود و از تکه تکه شدن آن جلوگیری کرد. لذا باید مناسبترین رویکرد در مدیریت جنگل‌های هیرکانی در نظر گرفته شود.

دستورکار دو جلسه بعدی دیدگاه‌ها در سطح اکوسیستم و برنامه‌ها برای طرح‌های جنگلداری تعیین شد.